

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΖΑΡΡΑΣ

Καθηγητής, Τμήμα Θεολογίας

Βασικά βιογραφικά στοιχεία

Προπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα (Τμήμα Θεολογίας, ΑΠΘ), μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα (Τμήμα Θεολογίας, ΑΠΘ) και την Αγγλία (Faculty of Theology, University of Durham). Στην πραγματικότητα, σπουδές και έρευνα συνεχίζονται πάντα και παντού.

Πριν από την εκλογή μου στη Θεολογική Σχολή του ΕΚΠΑ, αρχικά ως αναπληρωτής και στη συνέχεια ως μόνιμος Θεολόγος Καθηγητής, δίδαξα σε πολλά σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε διάφορους νομούς της χώρας. Στη Θεολογική Σχολή του ΕΚΠΑ διδάσκω από το 2003, πρώτα ως Λέκτορας στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας, ύστερα στο Τμήμα Θεολογίας (από το 2007 έως σήμερα). Είμαι ή υπήρξα μέλος της *Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας*, της *Studiorum Novi Testamenti Societas*, της *Society of Biblical Literature*, και της *European Association of Biblical Studies*. Συχνά συμμετέχω ως εισηγητής (πολλές φορές ύστερα από προσωπική πρόσκληση) σε διεθνή συνέδρια στη χώρα μας και το εξωτερικό (Jerusalem, Oxford, Vienna, Prague, Berlin, Sambata, Minsk, Florence, κ.α.), σε παρουσίαση τηλεμαθημάτων στις ΗΠΑ ή και σε διεθνείς κινηματογραφικές παραγωγές για το μακράιωνο ταξίδι της Βίβλου στον κόσμο (αναμένεται κυκλοφορία αυτών το 2026-27).

Γνωστικό αντικείμενο, ειδίκευση και πεδία έρευνας και συγγραφής

Χώρος ειδίκευσής μου είναι ο Ιουδαϊσμός, η ιστορική περίοδος του Δεύτερου Ναού και ακόμη ειδικότερα, ο Μυστικός Ιουδαϊσμός (*Maaseh Merkavah* και *Hekhalot*, περί του Θρόνου και των Ανακτόρων του Θεού, όπου και η διδακτορική μου διατριβή). Το δε **γνωστικό μου αντικείμενο** είναι «Ιουδαϊσμός – Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης». Σημειώνεται πως **το γνωστικό αντικείμενο «Ιουδαϊσμός» εμφανίζεται, διδάσκεται και υπηρετείται για πρώτη φορά στις πανεπιστημιακές Θεολογικές Σχολές της χώρας μας**. Έτσι, είμαι **ο πρώτος καθαρός Ιουδαιολόγος** (*Judaist*, ως είθισται στην αλλοδαπή) στην Ελλάδα.

Κύρια πεδία έρευνας και συγγραφής μου αποτελούν: η Ιστορία της περιόδου του Δεύτερου Ναού· ο αρχαίος Ιουδαϊσμός, με τις διάφορες θρησκευτικές ομάδες και φαινόμενα της περιόδου του Δεύτερου Ναού, το θρησκευτικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, καθώς και ο Ιουδαϊσμός σε όλη του την ιστορική διαδρομή· το ιουδαϊκό υπόβαθρο της Καινής Διαθήκης και του Χριστιανισμού γενικότερα· η ιστορία της σχέσης Χριστιανών και Ιουδαίων· ειδικά, ο

Ραββινικός Ιουδαϊσμός με τη γραμματεία και τη θεολογία του (κυρίως, το Ταλμούδ)* το ζήτημα της ουρανίας ανόδου και της μεταμόρφωσης του ήρωα σε αγγελική οντότητα σε αποκαλυπτικά και κείμενα της γραμματείας των Ανακτόρων* η προσευχή στον Ιουδαϊσμό* ο μυστικός Ιουδαϊσμός, η θεολογία και τα κείμενά του σε όλες τους τις ιστορικές φάσεις και διαστάσεις* τα κείμενα, η μυστική θεολογία των Μανδαίων και οι ιουδαϊκές αφορμές αυτής* ζητήματα των χειρογράφων της Νεκράς Θαλάσσης και της θεολογίας που απορρέει από αυτά.

Μαθήματα

Ανάμεσα στα μαθήματα που έχω διδάξει και διδάσκω είναι:

Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης (από το 2003)*

ο Αρχαίος και Μεσαιωνικός Ιουδαϊσμός*

Λαοί και Πολιτισμοί της Βίβλου (από το 2003), για το πολιτισμικό και θρησκευτικό περιβάλλον του λαού Ισραήλ*

αποκαλυπτική γραμματεία*

χειρόγραφα και θεολογία της Κοινότητας του Κουμράν*

θρησκεία και γραμματεία του Ιουδαϊσμού (για πρώτη φορά διδάχθηκε στην Ελλάδα η ιστορία και η θεολογία του Ταλμούδ), με έμφαση στη ραββινική θεολογία και ερμηνευτική (για πρώτη φορά διδάχθηκαν στην Ελλάδα οι ραββινικές οδοί ερμηνείας της Τορά και του Ταλμούδ, σε μεταπτυχιακό επίπεδο)*

αρχαίος, μεσαιωνικός και ύστερος μυστικός Ιουδαϊσμός, με έμφαση στη γραμματεία των Ανακτόρων, το *Zohar*, τη Λουριανική Καμπαλά και τον Χασιδισμό (για πρώτη φορά στην Ελλάδα, σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο)*

κείμενα και θεολογία των Μανδαίων, του «τέταρτου λαού της Βίβλου», των «τελευταίων Γνωστικών» και ενός υπό εξαφάνιση σύγχρονου λαού (για πρώτη φορά στην Ελλάδα, τόσο σε προπτυχιακό, όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο).

Νέα μαθήματα:

1. *Ιησούς ο Ιουδαίος και Αρχαίος Ιουδαϊσμός* (όπου παρουσιάζονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα πτυχές του βίου και της διδασκαλίας του Ναζωραίου μέσα από το πρίσμα του Ιουδαϊσμού του α' αι. μ.Χ., οι οποίες εμπλουτίζουν την ανάγνωση και την κατανόηση των Ευαγγελίων και του αρχέγονου Χριστιανισμού)

2. *Μυστικός Ιουδαϊσμός και Αρχαία Μυστηριοσοφία* (όπου παρουσιάζονται πτυχές του μυστικού Ιουδαϊσμού σε σχέση με στοιχεία από τις Μυστηριακές λατρείες της Ελληνιστικής περιόδου, τον Ερμητισμό, και το Νεοπλατωνισμό, με έμφαση στην ‘ιερατική επιστήμη,’ τη θεουργία και τη θεοκρασία)

Σε κανονικές συνθήκες, όλα τα μαθήματά μου διδάσκονται στην ειδικά σχεδιασμένη **Αίθουσα Οπτικο/Ακουστικών Μέσων** της Σχολής μας, με προβολή άφθονου φωτογραφικού υλικού, ειδικών διαφανειών με σχήματα και εικόνες για το κάθε φορά εξεταζόμενο θέμα, καθώς και επιστημονικών ντοκιμαντέρ, ψηφιακού τύπου παρουσίαση ευρημάτων, σχεδιαγραμμάτων, χαρτών και αρχαιολογικών χώρων. Ενίοτε, γνωστοί ειδικοί Καθηγητές από μεγάλα Πανεπιστήμια του εξωτερικού καλούνται για διαλέξεις, ώστε να μοιραστούν τη γνώση και τη σοφία τους μαζί μας. Εξαιτίας έλλειψης σχετικού οργάνου στη Σχολή μας, είχα εισηγηθεί τη δημιουργία ενός θεολογικού forum ενημέρωσης και διαλόγου στο Τμήμα Θεολογίας. Πράγματι, εδώ και χρόνια ο *PaRDeS, Ο κήπος των θεολόγων*, πραγματοποίησε παρουσιάσεις στην Αίθουσα Οπτικο/Ακουστικών Μέσων με μεγάλα ποσοστά προσέλευσης.

Ας σημειωθεί ότι στα πλαίσια του *PaRDeS, Ο κήπος των θεολόγων* και με αποκλειστικά δικές μου ενέργειες, πρωτοβουλία και πρόσκληση, προσήλθε στο Τμήμα Θεολογίας του ΕΚΠΑ **για πρώτη φορά στην Ιστορία της χώρας και των Θεολογικών μας Σχολών ο Σοφολογιώτατος Ραββίνος Αθηνών κ.κ. Γκαμπριέλ Νεγρίν**, πραγματοποιώντας μια πολύ ενδιαφέρουσα ομιλία και στη συνέχεια διάλογο με Καθηγητές και φοιτητές από το ακροατήριο. Αυτή ήταν μια ομολογουμένως **απολύτως πρωτότυπη για τη Σχολή και τη χώρα μας, πολύ ενδιαφέρουσα και ωφέλιμη εμπειρία, όπου ραββίνος προσκαλείται, ομιλεί και διαλέγεται με θεολόγους καθηγητές και φοιτητές σε θεολογικό Τμήμα στην Ελλάδα**. Στη συνέχεια, ο Σοφολογιώτατος Ραββίνος κ.κ. Νεγρίν ήλθε και άλλες φορές στα μαθήματά μας για ομιλίες και ενδιαφέρουσες συζητήσεις. Με αυτή την απολύτως πρωτότυπη **και γενναία κίνηση** προωθήθηκε και βελτιώθηκε ακόμη πιο πολύ η σχέση ανάμεσα στα δυο «τέκνα Αβραάμ» στην Ελλάδα, τον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό. Από την πλευρά μας, μαζί με ομάδες φοιτητών, πραγματοποιήσαμε και πραγματοποιούμε επισκέψεις στην ιουδαϊκή Συναγωγή Αθηνών. Το ενδιαφέρον των φοιτητών είναι πολύ μεγάλο και η εμπειρία είναι κατά γενική ομολογία και σε κάθε της όψη θετικότερη.

Άλλες ενέργειές μας, που οπωσδήποτε αξίζουν μνείας, είναι η επιτιμοποίηση του επιφανούς Καθηγητή James H. Charlesworth (Princeton Theological Seminary) από το Τμήμα μας, καθώς και η συμμετοχή μας στην αμερικάνικη ιστορική τηλεοπτική σειρά ***Unbound - The Bible's Journey Through History*** (Documentary Series), η οποία θα 'βγει στον αέρα' το 2027.

Άλλες ασχολίες και ενδιαφέροντα: Οι πολεμικές τέχνες (Okinawan Karate, Tae Kwon Do, Iaido, Daken Taijutsu, Tai Chi), ορειβασία και Φύση, ταξίδια και επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα και το εξωτερικό, μελέτη θρησκειών, περιβαλλοντικός ακτιβισμός, ένα καλό βιβλίο ή μια καλή ταινία.

Βιβλία μου που κυκλοφορούν πάνω στα προαναφερθέντα επιστημονικά πεδία είναι:

1. *Η Αρχαία Ιουδαϊκή Μυστική Παράδοση του Θρόνου* (Τυποφιλία, Θεσσαλονίκη 2000, σελίδες 254).
2. *Ιστορία της Εποχής της Καινής Διαθήκης Β': Ιουδαίοι και Χριστιανοί σε Αναζήτηση Ορίων* (Έννοια, Αθήνα 2008, σελίδες 344· υπό εμπλουτισμό και επανέκδοση).
3. *Λαοί και Πολιτισμοί της Περιόδου του Δεύτερου Ναού* (Έννοια, Αθήνα 2008, επανεκδ., σελίδες 208· πρώτος τίτλος: ***Λαοί και Πολιτισμοί της Βίβλου***).
4. *Αρχαίος Ιουδαϊσμός: Μελέτες Α'* (Έννοια, Αθήνα 2011, σελίδες 408).
5. *Ιστορία των Χρόνων της Καινής Διαθήκης* (Έννοια, Αθήνα 2012, επανεκδ., σελίδες 696).
6. *Μανδαίοι: Μυστική θεολογία, στοιχεία και αφορμές* (Έννοια, Αθήνα 2022, σ. 304, εμπλουτισμένη έκδοση του παλαιότερου *Η Μυστική θεολογία των Μανδαίων: Οι ιουδαϊκές αφορμές*, Έννοια, Αθήνα 2014).
7. *Ταλμούδ* (Έννοια, Αθήνα 2015, σελίδες 488).
8. *Μεταφέροντας βράχους πάνω σε σύννεφα: Θρησκευίες σε διάλογο* (Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2020, σελίδες 344).
9. *Το Δένδρο των Ψυχών: Άνθη από την Καμπαλά του Zohar* (Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2021, σελίδες 292· εμπλουτισμένη επανέκδοση του εξαντλημένου παλαιότερου έργου μου, *Το Δένδρο των Ψυχών: Σπάνια αποσπάσματα από τη θεοσοφική Καμπαλά*, Αρχέτυπο, Θεσσαλονίκη 2002).
10. *Ύμνοι των Ανακτόρων του Θεού: Μυστικο-μαγικός Ιουδαϊσμός της Ύστερης Αρχαιότητας και του Μεσαίωνα* (Έννοια, Αθήνα 2021, σελίδες 351).

11. *Ιουδαϊκές Αναγνώσεις Ευαγγελικών Εδαφίων: Ο Ιουδαίος Ιησούς και η Κύλιξ του Αρχαίου Ιουδαϊσμού* (με Πρόλογο του Καθηγητή James H. Charlesworth, από το Princeton Theological Seminary, Έννοια, Αθήνα 2021, σελίδες 461).

12. *Οκτάγωνο: Ιστορία, περιεχόμενο και εικονογραφία ενός πολύσημου συμβόλου* (Θεσσαλονίκη, τέλος 2026, ετοιμάζεται προς δημοσίευση).